

1 ספר בראשית פרק לה

(ט) וַיָּקֹרֶא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד בְּבָאוֹ מִפְּדוֹן אֶרְם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ:
(י) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שֵׁמֶךְ יַעֲקֹב לֹא יִקְרָא שֵׁמֶךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שֵׁמֶךְ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל:
יִשְׂרָאֵל:

2 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ג/א

תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר והיה שמק' אברם רבי אליעזר אומר עובר בלאו שנאמר ולא יקרא עוד [את] שמק' אברם אלא מעתה הקורא לשרה שרי נמי הtems קודשא בריך הוא אמר לאברהם שרי אשתק' לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה אלא מעתה הקורא לעקב יעקב הכי נמי שאני הtems דהדר אהדריה קרא דעתך ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב יעקב

3 אוֹר הַחַיִּים עַל בְּרָאשִׁית פָּרָק לָה פָּסּוֹק י'

לא יקרא שמק' וגוי כי אם ישראל צרך לדעת מה נשתנה יעקב מאברהם כי הקורא לאברהם אברם עובר בעשה אבל הקורא לשישראל יעקב איינו עובר (ברכות יג), והגמ' שרו"ל אמרו (שם) כי יעקב אהדריה קרא, ולמה לא נלמד ממה דהדריה לעקב הגם שאמר בו לא יקרא ואהדריה כמו כן באברהם:
ואולי כי לצד שנייה ה' דברו הטוב האמור בעקב מהאמור באברהם, بما שאמר "שמך יעקב" כי לא היה צריך לומר כן כי מה חידש זה באמרו שמק' יעקב, אלא ודאי שמתכוון לומר שם קבוע הוא לך, אלא שצרכיך לדעת טעם של הקב"ה למה באברהם הקפיד על אברם ועל יעקב לא הקפיד:

4 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז/ב

תפלת הערב אין לה קבוע: מיין אין לה קבוע אילימא די בעי מצלי כולהليلא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מיין אין לה קבוע כמאן דאמר תפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבנן גמליאל אומר חובה רבינו יהושע אומר רשות אמר אבי הלכה בדברי החובה ובא אמר הלכה בדברי הרשות רשות

5 אמרי נועם על ברכות ז/ב

מיין אין לה קבוע אילימא דכל הלילה זמנה לימא כל הלילה כי ולכוארה מיין פריך דילמא לעולם כל הלילה זמנה והא דלא תנוי כל הלילה ממש דבאה לאשਮועין התחלת הזמן וכמ"ש לעיל דמ"ש אין לה קבוע ר"ל מכி מסיים זמן מנחה עד שמתחיל זמן תפלת שחרית זה זמןה וכו' לדחפי פריך אף שבאמת שמעין מינה התחלת הזמן וכמ"ל עוף' כקשה ליתני כל הלילה ולא לאשומעין התחלת הזמן וכו' שאית מזcur לתפלת שחרית ומנחה אלא ע"כ צ"ל דעתך לאשומעין זמנה כל הלילה א"כ פריך שפיר ליתני כל הלילה:

6 תלמוד בבלי מסכת ברכות ז/ב

אמר רב חסדא נחוי אין מדרב מצלי של שבת בערב שבת מבعد يوم שמע מיניה הלכה כרבי יהודה אדרבה מדרב הונא ורבנן לא הוא מצלו עד אורתא שמע מיניה אין הלכה כרבי יהודה

7 אמרי נועם על ברכות ז/א

רב מצלי של שבת בע"ש כו' כתוב הטור (סי' רצ'ג) דהיו'נו דוקא אליבא דרי' אבל לרבות אפי' בערב שבת אסור דאמרינו בגמ' דעביד כמר עביד כו' ורב עביד כר'י ואנו פסקינו לרבות (ע"ש בטור) לכוארה קשה Mai פשיט הgem' מדרבנן ורב הונא לא מצלי עד אורתא ש"מ הלכה לרבות לעניון מנחה ותמונה דפשיט מנהה ממעריב אך לפ' מ"ש לעיל בפי' דמתניתין דמ"ש אין לה קבוע פי' שמיד כמשמעות זמן ערבית והשתא שפיר פשיט

מדרבען לא צלי עד אורתא ש"מ דעת הכי עדיין זמן מנוחה הוא דמייד כמשמעותים זמן מנוחה מתחילה זמן ערבית:

8 רמב"ם יד החזקה הלכות תפלה ונשיאות כפים פרק ג

(ז) המתפלל תפלה קודם זמנה לא יצא ידי חובתו וחוזר ומתפלל אותה בזמןה ואם התפלל תפלה שחרית בשעת הדחק אחר שעלה עמוד השחר יצא ויש לו להתפלל תפלה ערבית של ליל שבת בערב שבת קודם שתש��ע החמה וכן יתפלל ערבית של מוצאי שבת בשבת לפי שתפלת ערבית רשות אין מדקדין בזמןה ובלבך שיקרא ק"ש בזמןה אחר צאת הכוכבים.

9 לחם משנה על הלכות תפלה ונשיאות כפים פרק ג הלכה ז

וכן יתפלל ערבית של מוצאי שבת בשבת לפי שתפלת ערבית רשות וכו'. (שם) ומה שהוחרך רבינו ז"ל לתת טעם לפיה שתפלת ערבית רשות א"ג דבגמרא [שם כ"ז ע"ב] לא משמע דהוי טעה אלא ממשום דקיימה לנו קר' יהודה דעת פлаг המנוחה הוי זמן תפלה המנוחה ומשם ואילך הוי זמן תפלה ערבית שכן אמרו שם אמר רב חסדא ניחי אין וכו' שמע מינה הלכה כרבבי יהודה וכו' מ"מ הוקשה לו לריבינו ז"ל דא"ג דקייל' קר' יהודה דאמר זומן תפלה המנוחה הוי עד פлаг המנוחה מ"מ היה להם לקבוע זמן בערבית מעט צאת הכוכבים כמו שאמרו בתפלת שחרית לכך אמר הטעם מפני שתפלת ערבית רשות.

10 אבי עורי

11 תלמוד בבלי מסכת ברכות זט כז/ב

תנו רבנן מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע אמר לו תפלה ערבית רשות או חובה אמר ליה רשות בא לפניו רבנן גמליאל אמר לו תפלה ערבית רשות או חובה אמר לו חובה אמר לו והלא רבני יהושע אמר לירשות אמר לו המתן עד שייכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלה ערבית רשות או חובה אמר לו רבנן גמליאל חובה אמר להם רבנן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר לו רבני יהושע לאו אמר לו והלא ממש מקומו לירשות אמר לו יהושע עמוד על רגליך ויעידו בז עמד רבני יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשו אני חי והוא חי יכול החי להכחיש את חיי ה生气 רבנן גמליאל יושב ודורש ורבני יהושע עומד על רגליו עד שנרנו כל העם ואמרו לחופשיות התורגמן עמדו ועמד אמרו עד כמה נצעריה ונייאיל בראש השנה אשתקד צעריה ברכות במעשה דרבנן צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא ונעבריה

12 תוספות על יומא זט פז/ב

ואומר ר"י נהי דרישות היא אין לבטל בבחנים אם לא מפני שום מצוה עוברת או שרא המיניה דפ"ק דשבת (דף ט): שלא מתרחין אליה וכן עליה על מותו דירושלמי דין מתרחין אותו שירד תדע כיון דיעקב אבינו תיקנה לא תיקנה לבטל וזה כיון דכנגד אברים ופדרים היא שמעלו ומתקירן כל הלילה נהי דלא מעכבי כפירה מ"מ מצוה להקטיר תפלה ערבית נמי מצוה

13 פני יהושע על ברכות זט כז/ב

בגמרה איתמר רבנן אמר בר חנינא אמר תפלות אבות תקנות ורבני יהושע בן לוי אמר וכו'. לכוארה נראה דחץ פלוגתא תלייא בפלוגתא דתנאי לסתן אי תפלה ערבית רשות או חובה דמאן דסבירא ליה רשות על כרחך סבר דכנגד תמיידן תקנות ומיש"ה תפלה שחרית ומנוחה חובה משא"כ תפלה ערבית שאינה אלא כנגד אברים ופדרים ולא מעכבי כפירה ועוד שעיקר מצותנו להקטירן ביום ומש"ה הוא שפיר רשות ומ"ד תפלה ערבית חובה סובר דתפלות אבות תקנות דלפי"ז כולחו שלש תפלות כי הדדי ינינה דמאי שני,

...

אמנם לויל דבריהם היה נראה ליתן לתפלת יעקב באותו זמן לא היה בדעתו לקובעה לתפלת ערבית אלא שרצה להתפלל דרך נדבה כדי שיברר מושגתו דהיום אפשר שערתאי על מקום שהתפללו אבותיו, אלא לאחר שראה יעקב ששקעה לו החכמה שלא בעונתה מש"ה לאח'כ' נקבע זמן תפלה ערבית לאחר שקיעת החכמה והיינו כתנאי דמתניתין דריש מכילתין. ונראה שמצוות הטעם קי"ל תפלה ערבית רשות והוא קשה לנו מן התורה היא כיוון דעתך תיקנה ולמאי דפרישת אתני שפיר כיוון שהוא עצמו לא התפלל אותה התפלה אלא דרך נדבה. ובדרך הארץ עוז להוכיח שבאותה שעה היה מתפלל תפלה מנוחה לפי מה שמצאתי במדרש שהשיקע הקב"ה חמה שלא בעונתה שתי שעות ועוד הוכחות אחרות שלאחר ששקעה לו החמה חזר והתפלל תפלה ערבית וכך אין להאריך יותר ודוק:

14 טור או"ח סימן רשות

כתב רב עמרם טעה ולא הזכיר של שבת בערבית מחייב אותו ורב משה גאון כתוב יחד שטעה ולא הזכיר אתה קדשת בليل שבת אם שמע צ מגן אבות בדרכו שהיה ברכת מעין שבע מראש ועד סוף יצא ידי חובתו (ורוב נטרוני כתוב אף לא התפלל ז' ברכות כל ושלם מפני שצ מגן אבות מראש ועד סוף יצא י"ח) ותימא הוא כיוון שהוחזירין אותו אם לא הזכיר של שבת היאק יוצא בברכה אחת מעין שבע ולא דמי למה שכתב בה"ג יחד שלא הזכיר של ר"ח ושמע מוש"ץ התפלה מראש ועד סוף יצא דשאני התם שטועם כל התפלה אבל הכא היאק יוצא בברכת מעין שבע במקומות שבע וקשה טפי לרוב נטרוני שאומר שיווצה בו אף אם לא התפלל כלל דלא קי"ל כרבנן גמליאל דאמר (ראש השנה לה) שצ פוטר היחיד אלא בראש השנה ויום הקפורים אבל בשאר ימות השנה לא:

15 בית יוסף על או"ח סימן רשות

{יג} כתב רב עמרם טעה ולא הזכיר של שבת בערבית וכו' ותימא הוא כיוון שהוחזירין (אומר) [אותו] וכו'. אין ספק שיש לתמורה על דברי הגאנונים האלה כמו שתמיה רביינו, אך יש לומר שטועם הגאנונים האלו דכיון דתפלת ערבית רשות לא חמירה מאשר תפלה לרבות משה כדאית לה ולרב נטרוני כדאית ליה וכן נראה מדברי סמ"ג (עי' עשיין טיטא ע"א) שהביא דברי הגאנונים האלו שטועם ממש דתפלת ערבית רשות:

16 מורה וקציעה

17 מחזיק ברכה על או"ח סימן רשות

מן בב"י פירוש שטועמן של גאנונים ממש דתפלת ערבית רשות. ובספר מורה וקציעה כתוב עלייו זו"ל באמות אין בזו כדי התנצלות שכבר הוכחתי שתפלת ערבית שבת וית' חובה אליבא דכ"ע עמ"ש בהගות הרא"ש פט"ה וכו' ובדרוש וכו' עכ"ל. ואני אומרadam הוא סביר כי ובפרט אם הוא דרך דרך דרש אני מתניתא ידעןא דברי בה"ג פרק תפלה השחר דג' דע"א דמוכח בהדייה שתפלת ערבית למ"ד רשות היא אף ערבית שבת. וכ"מ בדברי הרא"ש וכן מדברי הרמב"ם פ"ג תפלה דין ז ע"ש ודוק. ואחר זמן ראייתי דמשמע בתוקניין (דף קושטנדין דף ז ע"א) תפלה ערבית דחול דזוקה הוא רשות לפיפי סודן של דברים. וכמදומה שכך דקדקתי נמי מאייה לשונות בזוהר מידי עובי אגב גרסאי והיינו לפי מה שהוא סוד תפלה ערבית רשות דסוד הרמוינו אינו בתפלת ערבית דשבת ודוק היטב:

18 תקוני הזhor

19 תלמוד בבלי מסכת בכורות דף לו/א

רבי צדוק היה בוכרה רמא ליה שער בסלוי [נסריה כילוי ערובה ערובה קלופה] בהדי דקאכל איבצע שיפתיה אתה לקמיה דרבי יהושע אמר ליה כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ אמר לו רבי יהושע הון אתה لكمיה דרבי גמליאל אמר ליה חילקנו בין חבר לעם הארץ אמר ליה רבנן גמליאל לא אמר ליה והא רבי יהושע אמר ליה הנמן עד שייעלו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו לבית המדרש עמד השואל ושאל כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ א"ל רבי יהושע לאו א"ל רבנן גמליאל והלא משמך אמרו לי הון יהושע עמדו על רגלייך ויעידו בך עמד רבי יהושע על רגלייך ואמר היאק אעשה אילמלי אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת עכשו אני חי והוא חי

היאך חי יכול להכחיש את החיים והיה ר' ג' עומד ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שריםנו כל העם ואמרו לחוכפת
המתורגמן עמוד ועמד:

20 ירושלמי ברכות פרק ז הלכה א

מאין למדו ג' תפילות רבינו שמואל בר נחמני אמר נגד ג' פעמים שהווים משתנה על הבריות בשחר צרייך לאדם
לומר מודה אני לפניך ה' אלהי ואבורי שהווצאתני מאפילה לאורה במנחה צרייך אדם לומר מודה אני לפניך ה'
אליה ואבורי כסם שזכהתי לראות החמה במויר כך זכיתני לראות בערב צרייך לומר ימי רצון מלפני
ה' אלהי ואבורי כסם שהייתי באפילה והווצאתני לאורה כך תוציאני מאפילה לאורה

21 פירוש הרקאנטי על התורה - פרשת וירא

ויש מפרשים שעל כן תפילת ערבית רשות לפि שלא הייתה תפלו של יעקב בשעת שימוש מדת רחמים שהיא מדתו
של יעקב.

22 ספר נצח ישראל - פרק ז

אין תפלה נשמעת אלא אם כן יש בה מזערע של יעקב. זה סוד נפלא, כי התפלה היא רחמים, וזה מדת יעקב
שמדתו הרחמים:

23 ספר צדקת הצדיק - אות רכב

ואחר כך בלילה שהוא בעת החשכות הגמור שרואה גם אחר תפילה שנייה לא נענה בישועה שלימה עדין רק
דאדרבה מחשיך והולך. כי כל זמן שלא נענה למגורי הרי מחשיך והולך. אז בא למדת יעקב אבינו ע"ה באמת ואמונה
شمתחזק באמונתו יתברך שודאי יושיע והכל לטובה שזו האמת הגמור. והוא חיבור שתி מדות דארברה ויצחק
דיהינו היראה בהווה והבטיחות והשמה בעתיד ותפלו או נקרה בלשון פגיעה עין שם בריש פרק תפילת השחר:
והוא כמו ששמעתי על לשון מגיע בתפילות ומגיע אין בידינו ובפרק קמא דתעניית (ח':) על פסוק (איוב ל"ז ל"ב)
ויצו עליו כמגיע דרצה לומר כמו פגע שאינו רוצה לשוב וללכט מהשם יתברך בשום אופן רק שיענהו והרי זה
כאוחז בגדו ואומר אני מניחך. וזה תפילת הלילה בעת החשך הגמור אחר שרואה שלא נענה זה פעמיים הגם
שהיה באהבה ויראה ובלב נשרב גם כן. צרייך שיהיה כמגיע עד שיוכרכ להיענות ולהשיג במדת אמונה מדת האמת
היאנו הבירור לעין שהוא כן כמו שהוא בוטח באמונתו:

24 אבני אליהו

25 מלבי"ם / באור המלים / על ירמיה פרק ז פסוק טז

(טז) ואל תפגע بي - גדר הפגעה אם יתפלל بعد עצמו מורה שמרבה תפלה עד שלא יוכל להשיב פניו ויקם מפני
ריבוי בקשתו, ואם מתפלל بعد חברו, הינו שיעשה לו כזכות המבקש אף שאינו חברו ראוי לכך:

26 מלבי"ם / באור המלים / על ירמיה פרק טו פסוק יא

הפגיעה - פעל יוצא לשישי, וגדרו הבקשה היתירה:

27 חידושי הגראי"ז הלוי על התורה - בראשית

שופטים חכמים וLOY.

וְנִלְחָכָה

כטולגת נח"ג צוילר זלה ע"ש, וממוסס כך לכיינט הילמאנ"ס
בחלפלה ביה צל חורה, זכו לך מעיקר דין כהוויה יט חוויא
חפהלה, מכל מהרוי שחייבים התקנו לאחפלו הצע נטהרכ דרכות,
זופחות חייו יונק, וויס מפיינו חי לפסך לו לאחפלו הצע
נטרכה דרכות, וויל נכלול זה כוון גזרת, חייו מהויבג,
וממושצ שטקלו חמימות הא כחייך כל עירק, נמלח זאך ווילו
נרבאו מוחפלן צעת ערלה, וויל זוכ בם כדוין חורה וייך גס
כן הפלא צל חורה ומקייס מ"ע מן התיויה, מכל חוויא
מע צל חורה, חיון עליו, שכמהו צל חורה עקרו חמימות
זבב ומיל העטבה, הילו חמימות כוון חייך ווילן תפילה
הצע נטהרכ, וע"י קמתקפלו זלה הטעפה נתקייס נב גס
מע צל חורה, וכמו כל מליה שמיינה חייזת, שיט קוס
מע צטומחה מיל חיון מ"ע, וכן קגעו ח"ל נמ"ע
צל חפללה, שטקלו כל עירק חמ邈.

ומעתה לנוין גענ'ק ליטו זבלכוו טפלו הפלח ומושס
הפלח דרנן כיינו זבלחוו כו ומודרגן, לא
שכטמאנפלל מוקיס מות דחויריהה, וכן לנוין ספק לינו
חוור וממאפלל מטס שבלחוו כו ומודרגן וכו' ספק לדגנן,
ולך גלענין סוככ כספק כיון ספיקה לדחויריהה, אז שטס
זיטעלן קדון חורה ועקרו הוועו, רק לגבי זס לנוין דלאז
ויזו זטנוכס וזטלמאן גזיט, מטהיל'כ זטניפילס עקרו מה
כל קהיזז חורה, צאcli מקט יוסה תפילה וחטע עטלה
זרלוות. וכן לנוין דרכמת במעון גע'כ זטנימיס רק כסיטפו זטנילס
ברבישיט, האז זטנילס זרכותן כן לדחויריהה זטנמא שיטות,
העכמי'ין דין הוועז חורה מטהיל'כ תפילה, וכן
קענו חז'ל, זטניפילס עקרו הוועז כהוילס, זטנימיג כו וק
דרנן, האז זטנקייס נס מות פולס, וע'כ כו ספק
דרנן נספק ודוק סיינט.

ק פ"ג ה"ז כמתקל הפלכ קוז זומנו נס יט ודי מוכנין
וחזר ומתקל לוויה צומנה, וויס כמתקל שליחית
נשעת כלהק להר טעלא עמוד כהאר יט. וויס לו לאחפכל
תפלת ערנית סל לוי שצת נעלא שצת קוזס שמתפרק בחרמה
וכן יתפלל מרכזית סל מולחי שצת נצחת לפי שפתלה ערנית
רצות לין מזקזקון צומנה, וכלגד שיקלה קרייחט שמגע
צומניך מהר גיהה קלוכזס עכ"ל. וויש כלם מופרט גגמ'

עלויות רשות ופיקו כלה נסוחה שעה ג' ב' מילוי כלה
ונראה זהה, שכרכג'ס מפלט זאכו בטוטס מוב טהומיו כלה
לענין כלה מזיך, ולענין כלה עזיך, שכלה לנו
משום שטאפה ביטחון זאכו מקליין נספיקם, לנעומת
ליך שכלה וויה, הלא שכלה משום שטאפה ערבנית רשות
ולכך חפץ למומך על ר' יוכדה ולטאפה מלכיב מפלג
במנחה, שכן מילקוקין דזמיןיא, ומה טהומיו גס לנעון תלעת
מנחה ונענין כלה עזיך ולענין כלה עזיך, כמו שפסקה
ברמאנ'ס למיעלה בכ"ד שיכול לאחטא פלט מינחה עד כענין
בחכמים כמ"ש סס בכ"מ, ונככלתו שכלה משום שטאפה
מנחה היה ודרכן, וכן מילקוקין נספיקם, ולו"כ גס חמיעין
כי חפץ לו מה כן, ולמה ליריך כרכג'ס לכחוג טעם להר
טאפה ערבית רשות כויה. חולם נילקה שמה טיכול לאחטא פלט
מנחה מד המשג' כהו לנו משום ספק ודרכן, הלא טמיעין
בדין טהוס לנו לריה שבכלב כרי"י, כמו טהומלו לנעון
טאפה טהורין שחנן בעמיות כוותה כדרויית טס בגמו,
מיילם כלין כהו ימיר ווועיס כלבכ' כלביס וככלב' כחכמים,
הא מלהר עלה הייתם מפלרט קבלכ' כחכמים, לנעון מעליין

בשבת, כי מתווך קריית הפרק הלו', ישמו אל לכם לדעת כמה הרוחקות עשו חוץ', וגורו מה גורות בנסיבות ופתרונות, כדי להרחק האדם מן העברה, יעש' ב', וזה טעם כעיקר, ולא משום הזוכרת הדלקה, שאין צורך לкриיאת הפרק בשביבן כן, וגם הלא לך תקנו לומר עם חשכה הדליך את הנר, ודיבחה. אולם כוונת פרק זה בעצם כולל הودעת האיסוריין שבנור והמניעות שבו והזהורה מלחכשך בו, וכן אחזרותו כל האפשר, ותקנו לסמכו לכינסה בבית לוכרו אותו בעת המשמש הנר בשעה שנאותין לאורכו. וזה דבר ברור שאין לספק בו לנין ודאי יפה מנהג אשכנזים אבותינו והמוסתערב שהם שארית ישראל הקדמוניים שנשארו בארץ הקודש לא גלו ממנה, על כן עמד טעםם בס נימוקם עם.

שם. שאין יכולים לומר עשרתם. עמ"ש במהדורא הנ"ל.
שם. משומם חומרא. צ"ל.*.

סימן רשות

[כח]. שם [ר"ה וכשיבא]. לקדש על. צ"ל.
עד'. הקשה עליו שאלו צ"ל.*.

שם [ר"ה ויש]. דמקדר ומייל'. צ"ל.

שם. לברכת הין קרי לברכת היין. צ"ל.*.
כח]: שם. כאילו. צ"ל.*.

שם. שהוא ג"כ גמר אכילה. צ"ל.

[כט]. דף קכא ע"א בטור. והיה ראוי להקדימו.
עמ"ל סי' ר"א (דף צ"ג ע"א² ח"א).

ואפלו בשבת, כל שכן בחול משום חביבה מצוה בשעתה [פסחים סח, ב]. א"כ תמה על עצמן נגד מה נתקנה תפלת ערבית, הא ודאי מילתה דלא שכחא, שלא תנים על המערבה עד הלילה. אבל הדבר פשוט שאע"פ שנותניין אותן על האש מבצעי, מ"מ אין נשרפין מיד, אלא הולcin ומטעclin בלילה, וזה שהוא לשבת כמו בחול.³

סימן רשות

[כז]: דף קז ע"א בכ"י [ד"ה כתוב רב עמרם]. משומם לתפלת ערבית רשות. באמת אין בו כדי החנצלות, שכבר הוכחתה בס"ד שתפלת ערבית של שווי"ט חובה אליו דרכ'ו. עמ"ש בהגנת הרואה"ש פרק תפלה השחר, ובביה המלכות דמוסך השבת¹, ובדורות תפלה ישרים.

תו"ט חביב
היא אליבא
דרכ'

בmeg"א (סק"ג) מנהג לומר כו' ובמנחה וינוחו בו. אין לך בכתבי אר"י אלא אין הפרש בכך בשתי תפנות של צי' וינווחו בו בשווה.²

בשתי תפנות
של דשכוב
צ' וינווחבו

שם. (סק"ד) ולא הזכיר של שבת לא יצא והוא כי"ט בשבת שוכב כו'. ניל פשוט גם אם חיל י"ט בשבת, והזכיר של שבת, ושכח של י"ט, חזר בשביבו, וכ"מ בס"י תפ"ז דמייתי מג"א בסמוך, אע"ג דיל'. ודוק.

חל יומיט
בשבת שוכב
שי יומיט חודש

שם (סק"ה). בכלבו נסתפק אם ספק לו אם הזכיר של שבת כו'. עמש'לי סי' קפ"ח, ובכטא שנ לענין הזכרת מעין המאורע בברכת המזון ודכוותה, ה"ה הכא.

סימן עיר

[כז]: ע"ג בכ"י [ד"ה ונוהgan] לומר במא מדליקין]. אבל אחר ערבית מה תועלת. עיין מה שכתחתי בפרוזדור דמוסך השבת במהדורא¹, כי אחרי שובי (שנית על דברי שכתחתי שם להמשך אחר מה שכחוב הרוב"י לחזק מנהג אבותוי הספידים זהה, כי נפתחה לבני לדבריו הללו) נחמתי שההעמדתי שם פרק במא מדליקין קודם קבלת ש"ק, כי אמנם אח"כ ניל טעם אבותינו האשכנזים שקבעו אותו אחר התפללה, הוא כדי להזכיר את העם וזהו אישור הטהית הנר.

ונחאי
לשוני נפשי
הדגנה ממי"ש
במהesh במעון
אמירית דרכ'
ב"ה, כי דאי
מהוג אגדותינו
ਆשכניים
ישיר לאחוור
ויאמоро
בסיום סדר
הופלה

3. עמ"ש רכינו לעיל בס"י ק"ח וס"י רלו'ז והאריך לאבר שיטחו בלחם שמים (ברכות פ"א מ"א) דהא דעתו (שכת כד, ב) עולת שבת בשבעת ולא עולת חול בשבת היינו דוקא עולות שאין קבוע להם זמן ואין מקטירין אבריהם בשבת, אבל עולת תמיד של ערב שבת מקטירין אבריהם שננתנוו אפלו בשבת. וע"ז אמרו (שכת כ, א) דקרו דמוסכטיהם אתי למשרי אברים ופדרים. ולפי דבריו אין מקום לטעמו של המגו"א כאן, אבל כאן דחיה דברי מג"א אף לשיטת הראשונים דאי מקריבין אבריהם פדרים תמיד של ע"ש בשבת, מ"מ אותן אברים שנוגדים מבו"י נקטרין והולclin כל הלילה. ועיין מחזיק ברכבה ס"ק ב' שהחייבית שיטת הרמב"ם עוד ראשונים שאין מקטירין כל שבת אבריהם החמיד דעת'ש. והאריך לדוחות שיטת רכינו. ובס"ק ב' חתרו ל"י שב דברי המגו"א מהשגת רכינו ואפשר שהוא מסלקין בע"ש עם חשכה את אבריהם התימי שלשה בהם האור יפה לצד אחר ורוחק מהאש כו"ש שאין גותניין האברים של תמיד של בין הערבים מחדש על המזבח וכו'. ולא זכתי להזכיר למה נאמר כן והלא הוציאו להקטינו החלבים ואבירם دائم

באות בכתוב חכמת כי בעד
פירושא דקרה, אם תאמר מודען אגצי מצוך לך לבדך לשומר
השבת, ולא גם לאו"ה (דק"י) [נסנהדרין נה, ב] גוי שבת
חייב מיתה) והרי השבת זכרון למעשה בראשית, ובדין
שיהיו כל בא עולם חייבין בשמרתו, השחוור והלבן בשווה.

ופסח שחיל בשבת בו ביום משום חביבה מצוה בשעתה. א"כ כי"ש שיתנו אבירי התמיד בע"ש ויניחו על המערה עד שיתעכלו, ואין שיין לגזר שמא ייחיו רוחין שפכו דכהנים זוריין הם.

רשות. 1. קודם תפלה ערבית דשבת. ועיין מחזיק ברכבה ס"ק ח' ושערית תשובה ס"ק ב'.

2. עיין בסודו בשם"ע" דערבית של שבת ושרהית דשבת שביאר עפ"י הסוד שביליה אומרים "בה" ובאים "בו" (ומה שנופס בגין הסודו בדפ"ר בليل שבת "וינוחו בו" הוא טיעות הדפוס שהרי רכינו בפירושו שם גורס "בה" ובואר טמו). אבל במחזיק ברכבה ס"ק ז' כתוב בשם' משנת חסידים והרמ"ז שקי"מו המהgapיא מא"ג גם עפ"י הסוד.

ער. 1. מהדורא ברא למסך השבת נאברה, וכמ"ש מבוא לסדר יעב"ץ ורוצאת אשכול עמי תחרכ"ז.

רעות. 1. בדפוס ברלין כתוב "דמקדר ומיכיל". ותיקן רכינו "דמקדר ומיכיל". ולפנינו תוקן "וואכיל", ואני נכוון.
2. בדפי דפוס ואשון. והוא בוד"ה ויל שביל הלקט.

ובגינה אתרם (מפלת ערבית רשות) **תפלת שחרית** חובה, (דאייה רשות היחיד). **תפלת ערבית רשות** (הרבים דלית לה קביעה), **דאיהו רשו דלילה** (נ"א כלילא) **בפני עצמה**, ובгинן דא לית לה קביעה בלילה דדמייא לגלותא, (דאייה רשות הרבים, דבה (תחים קד ט) תרמש כל חיתו עיר, דאינון כל אור דעלמא דעלו בה), אלא זמניין אשטבחת תפן זמניין לא אשטבחת.

זפאה איהו מאן דפגע בה, בגין יעקב דאתמר ביתה (בראשית כה יא) **ויפגע במקום וילן שם כי בא תשמש אתך דאתא בעלה ונTier לה, ובת תפן עמה, מתפן ואילך קבעה חובה.**

מתוק מדבר

ובגינה אתרם ומגיל סמלות נמלת **תפלת שחרית** חובה לפני שען ידי מפלת שחירתם ליליות מ"ן נוך יוד יעקב ולחל גנעה נסיס סוס, **תפלת ערבית רשות** (כמנואר נම', נילות דר ט ע"ג) לפי צטפלת ערבית הן מועלם בעילית מ"ן למיל, כי זו הן נא קוס יוד, (א"ג גיל"ה) **דאיהו דלייה בפני עצמה כי טיק כללה כלות פפי עמה, לפי טיטה ממונעת נקוד נקוד וולדת למיל עולס קגלייה למיטל סס, ובгинן דא וגדייל וס למינו חז"ל** (פס דר קו ט"ה) **לית לה קביאות בזיהה צטפלת העצם לה נא קצע**, ופיילטו גמליה טיטה (טוטה), **דדמייא לךותא כי קליל דומה נגס זו הן יוד עליון**, (הנ"י יט אגדין צין קלילה לסוגות, כי גנות ממלאכות ממנה מטה ספיקות אלה וולדות אל רקיעות, אבל קלילה נגס זמסתלאות ממנה ספיקות אלה נגנו רשותה, אבל הן יתנוויל נלה, כמנואר צב"כ לרשות ד לילא), **איך זמניין אשטבחת תפן הלה לפטעmis הרכינה נמלת כס עס יתלהן, ושינוי כהה נ مكانם על ידי עמק סמוכה כל מהותוניס זלומדים מושה מהר מות, זמניין לך אשטבחת ולפטעmis הלה נמלת עס יתלהן, ושינוי כהה עופקים צמולה מה לה מעוררת ווינס כויה עס יתלהן.** (ט"ע"ר ואגר"ה)

וממנין ולמן **זפאה איהו מאן דפגע בה** הカリ למי פגוע הרכינה, ורק"ל הカリ מי **הרכינה נמלת עמו ממיל, כסותה וכוכב נCKERה לה הרכינה לו"ה** כדרקמן, ולודיק כוס נודמי מפלת ערבית פוגה, בגין יעקב דאתמר ביתה כמו יעקב חניין שנמלר צו **ויפגע במקום פגוע הרכינה סקלינה סקלינה נמלת מוקס** (כמו זכוכין נקמען, עד מהן "מוקס" לה), וילן שם עס הרכינה, ורק"ל יעקב קדר לה הרכינה עמו קלילה, ולמן כף צויס סוח ליהוד לה עמה, והס קלמר בי בא **השפש סיינו עד דאתא בעלה עד צגה געלה ו"ה צוים, ונTier לה והס מלמד מלחימות סחיוניס, ובת תפן שפהה ולן כס עמה זמוד יוד כל ציס כללה, והס מטפן ואילך ממס והילך, לשינוי כהה מיל סיוס קבעה החובה קבעו לה הרכינה מוגז נקיימיד עס צעלס ז"ה.** (אגרא"ה)

אבל ב شبֶת אֵחָד רִשׁוֹת הַיְחִידָה, דְאֵחָד בְּרִשׁוֹתָא דְבָעַלָה, וְלֹא כְגֻונָא דְלִילָה דְהֻות יְחִידָה בְּרִשׁוֹתָא דְיָלָה, הֲרָא הוּא דְכַטְבֵיב (איכָה א) אֵיכָה יִשְׁבֶה בָדָד.

ויעקב בגין דקריב לה לבעה בפגיעה דיליה, ודאי עביד לה חובה, ובכד אתה שמשא בשחוית, דאתמר בית (וחלים פר ב) כי שמש ומן יהו"ה אלהים, אתרם בית (בראשית לב לא) ויזרחה לו השמש.

מהמן ואילך קשור לה עמיה, דאיהו קשור דתפלין היך, קשור לה

מונחים מדינתיים

אבל ב شبֶת טענרטם כל צומ פלומי יעקב ולמל עומדים פ"פ נגנד מג"מ זו"ה, ומס סס ממיילדיס, לנן אֵחָד רִשׁוֹת הַיְחִידָה למל סייל צוניגט לנטום סיימיד, וכי דאיהו בְּרִשׁוֹתָא דְבָעַלָה לפי סטייל נלטום צעלא צסומ יעקב צממייד ערמא, וְלֹא כְגֻונָא דְלִילָה ומיאס כען קללה כל חול דהוות יְחִידָה בְּרִשׁוֹתָא דְיָלָה סטיים יטילס נלטום צלה נדאה, ור"ל סילדא לטלט סטילטס מושלם צס נדאה הֲרָא הוּא דְכַטְבֵיב וזה סלטונו איבחה ישבה בךד לין יוקטם רמל צעלט קערימה. (טע"ז) ויעקב בגין דקריב זה בבעלה בפגיעה דיליה וייעקב לויינו לפי סקילע מה קאכינע לבעה ז"ה נמס ספגע נס נזוכה, ודאי עביד זה חובה ודלי עתה מה לפט ערצעת חודה ולדייקיס כלו סהאכינע קסורה ערמא, ובכד אתה שמשא בשחוית ולן כטומט סטומט זו"ה, כי יש שמש ומגן יהו"ה אלהים פ"י כי סטומט טומ ז"ה נקלט סי"כ, ומגן סול מלטום נקלט מלטיס (כמנטור גפלדים וקפלם יעקב), אתרם בית מה נלטмер ציעקב ויזרחה זו השמש סיינו ז"ה, ור"ל לפי צעללה קטול יעקב מה סטינע עמו, ויזוס קצל מה ז"ה עמה בקוד סיוד, לנן גס יעקב קטייל עס ז"ה.

(סגר"ה ומפלטיש)

לענין מה נלטмер צעל נקליס גע"ס מה סטומט קטלוייל צמע"כ דרכו ס' של מפלין, כי נחלות ז"ה סאלטימיו כל סטומט דנווקנעם סטוי עומדים על לנו צפvais צעללה, אור נטור סטוק על ידי עטוק סטולס צל סטומטוניס צעמוקו צטולס מהל חלום צעללה, וועלטס נקודת סטטט דרכט נמעלה, ונקלטס צלועו צטוד מפלין צל ייך, מה ממקנעם גס קו נא, וקווין וממתיך צללה צטוק מה ליטטינע צל סטומטוקו ממינו צעללה, וונטה צו נטוד מפלין צל ילה.

ומפלט מה צלטмер לעל מממן וטילק קצועס "טוטס", לשינו מטהמן ואילך קשור זה עפייה מטור צטוק וטעלן קטול יעקב מהיינו מה סטינע עס ז"ה, דאיהו קשור דתפלין דיד צסומ סוד קטול צל מפלין צל ייך, ור"ל נקודת סטטט דרכט סטומטטס מטור סטוק מעולס סטילטה נקטלה צראועה צטומלן זו"ה בקוד מפלין צל ייך, וסיעינו

נהרini פזען את פי להזרות ולתכל. ולשבעת את בוראי לשם יחד קך שא בריה הוא
ושכינתי על ידיה ההוא טטיר ונעלם בשם כל ישראל :

ברוך שאמר והיה הצעדים. ברוך עשה
בראשית. ברוך אומר ועשה. ברוך גוזר
ומקיים. ברוך מרחם על הארץ. ברוך מרחם על
הבריות. ברוך משלים שבר טוב לרائع. ברוך ח

עד

שיח יצחק

ברוך שאמר וליכת הטולס ברוך כו' כמ"ט נרכינה ז"ל מה
טהנו מרגלים נלכו נסתר ונגלה, אף כי
רכינה נמלט ונסתה מלך טמו, ונגלה מלך
פטולתו ועיב' אמר ברוך שאלר וסיה הטולס
עד סהו נגלה מלך פטולתו וומר ברוך
כו' על סהו נסתה מלך טמו ברוך שטח
זרחות, וכן גנו הומדים נתת נדולה לודר
בראות, ולכלורם נלכו תמה דבית כל
זרחות כו' ב' התמונות, וגס כל מלה
מעסה חיון לו פ"י כלל כחונן וניראה עפי
מ"ט במקובליס וכמתקרים דסמן גוף נאל
מן בכוריות והיו תמלת הכריות וכל בראות
המן, לו ט"י מילוקת לכל בכוריות לגיטיות
טוגנס נתונייס מחחת הזמן, זה מרומו במ"ט
בראות כרג' תלויות וגוי ר' ל' טפ"י בראות
המן טרי' סיוק רלהות ותורהות, כרג' לו' אה
בבמיס ואלה קלהן, ולפ"ז יתרל' ס"מ אלומר
מעסה בראותה הקונה על מעסה הסבה ימיס
סלהר כריהת הזמן, וכ"מ עתה בכוריות זו
יזדר בראות, הקונה על כריהת הזמן גוף
(רנ"ח פהע) ברוך אומר ועשה, קלי על
בראות הטולס אנטיש' כי' ט"י להירכה בנטורה
מהלמות נכריה הטולס נזהר ומקיים סגאר צל דור

המגול ולמחות אהת הכריות ולבחיר הות הטולס לתוואו וכוס וקויים, כי' ברוך מרחם על הארץ פי' כרד'ה נCKERות טהו מSpanim בדרכ' רחמים ורמיין לטולס הס, והוא כמ"ט עיני פ' המה. מאוטים בכל קלהן, לו' כדכני הkoprios הרים הקומרים עוב' פ' הות קלהן, ברוך מרחם על
בראות, להורות סאנחמו סיג ניל' נטיות, סל' תלמיד חמיניס סטומלים הס סאנחמו זבם,
הבל טליתים הנפסדים אין צאס סאנחמה לפיק' ניל' ולמדן' צו' מרחים טל' הכריות כל'ימר מאניח
כל' כריה וצריך לדחות דעתם כרעים הקומרים אין פ' רוחה חותנו, ולקיים מ"ט סייר ייחד לנש
המןין לו' כל מעסיהם. ברוך משלים שבר טוב לרائع, סל' תחمر הוהיל ומצעים על כל
בריאות מפני מה לנו רוחים נדריך ורע לנו, לפיק' ניל' ולמדן' טאט' מעלס שבר טוב לרائع, וזה
כט' "

א) כל כתפות אלה פד' יתנתן נק' כס פטולן פסוקי דומא. מסדרות פ' סנהדרים פ' דח' ל' פטולן זטדר
אלס צמות טל סקנ'ס וחת'כ' יתפלל (נרכוא' ל' ג'). הפלס כריך סטט' מכב' פ' ר' ה' גטפי נפני ח' ח' נס

ابני אליהו

עד חצות היום האור מתגבר והולך ומחצית היום
ואילך מתחלש האור ובבל שאור מתחמעט
חוין מטהיל. שאור הוא חדף וכל התפשטות
מצד החחד. והתכניות ומיעוט מצד הגבורה.
ותגה ד' עיתום ביום שבתון ד' דרנן ד' דגלי¹³²²
המרכבה. שבחן תיקנו ב' תפילה אברות יצחק
ויעקב. ואחר חצות דוד. חצות לילה-אקום בנו
דור בו'. חצות הראשון ד' אברות מדת החדר
תפלת שחרית ד' אברותם. או' ישר. שחמתה חולכת
ומתחשת בעולם וננותן לכל דבר חוק. ומחזות
היום הולך וחוזר לסבונו. וזה אור חור ופ'ט
טאיר לעולם אלא שכור חור. והוא מרת יצחק
תפלת מגחת. ועוד חצות לילה הא'ץ מקב'ת
בתוכה וקולטת בתוכה מה שקבלה ביום. וזהו
תפלת יעקב עיקר הקיום. ובחצות ליל' טוויא
הארץ נידולה מהשפעת' כמ' שותקם בעוד ליל'ה
(וון בז') הא'ץ עיקר הגידול אחר חצות. והוא סדרת
דוד חצות לילה אקום כי': (כ'יארו שלת קני' ב':)
ברוך שאמר בו' ברוך עשה בו' ברוך אומר
ועושה, אמייה היא בחכמה ועשוי' בבינה
וכמ' ש בוחר בכ'ם. והשלישות היא הדעת כולל
שניהם ונכלל בו אמייה ועשה א'ר' א' כדבר
כ' ב' ל' ז' אומן ב':

ברוך

1322

כיתוב מיעודת ומזומנת כל פועלך ופעולך
וכל מענהך ומעהך, וכחוכ"ע יוכחו זו לדעת
ויי כל מה שטענו בעולס ממלהמות וכיוג'ת
כלcis וברג'ות כספ' וחכ' גנרייס וטוקיס
ומרח'תות ועוד, כייס נא שטענו חל' נצ'יל
ישרא'ל בכדי שיתענקו כתולכי, יוכחו לחתוע
מקב'ב בכדי פועלטס, וכקצ'ב הומר נכס
שועיס שטעולס [ע"ז] שחותנ'ים שמגע נכס
בכל עז'ר פועלותיכס חלו] כל מה שטעיתס
לה עט'יתס חל' נז'ר ט'מכס ולה ביתה
כוונח'ס נצ'יל ישרא'ל בכדי שיתענקו כתולכי,
רק למע'ל כי' כחצ'ון כז'ב, ח'ל' ה'תס
מ'ד'ס עט'יתס כל ז'ב נז'ר ט'מכס, וה'ין
מגע נכס בכדי פועל' עז'ר מעתיכס, ח'ל'
במע'ה חמת' הכל מה שטענו לה עז'ר חל'
נצ'יל ישרא'ל בכדי שיתענקו כתולכי וכו'ל.

ויש רצ'ות כל חד נעצות נב' קרלו'נו, זכ'י'
היין בעולס כפרק, ול' נעהל בעולס דבר
מה שחיינו ז'ב בתכלית, וכבר כה'רין כרמץ'ס
בקדרתו לפיכ'ם וכח' ש'ה'פ'ר ש'ג'יב' ה'ס
חרמן נ'יל ופי' ו'ב' כה'רמן בכוח מזומן
לחי'ב מס'יד י'ב' צ'ח'לית כ'ימייס ויחס'ב
ו'ס' חד' נ'ל ק'יל חד' מן' כקי'ות נ'ס'
ו'ב' נ'ו ס'ב' נ'ג'ל ממו'ת יעו'ז' צ'ד'רו',
ועל דרכ' ז'ב כל מה ש'ה'וכ'ע' עז'יס מזוק'יס
ז'ג'ר'יס ומ'ר'ת'ות ו'ל'ומ'ב י'ב' נ'ס' ח'כל'ית
ל'מ'ל'ב נצ'יל ישרא'ל ו'צ'יל כתולכי, וה'ין נ'ך
ז'ס' ד'ב' בעולס מה ש'ה' נעה' נ'ב' בתכלית,
ה'ך עכ'ז'ו היין נ'ו יוד'ע'יס מה'ומ'ב על כל
מע'ה מה' כ'יה' ת'כל'יתו, ח'ל' נ'ע'ל ש'ב'ה'מת
ית'ג'ה' נ'ע'ן כל' ו'מ'ה'ב כה'ר'ן ד'ע'ב, ה' כ'ב'
ו'ב' ג'נו' נ'ל' ח'צ'ון כל' מע'ה ומעה' מכל'
מה ש'ג'ע'ה בעולס, נ'ז'ר ה'ז'ב' ת'כל'ית ומ'על'ב

מוז'ט'ר שיר ליום השבחת.

צריך נ'ב'ז'ן ש'י'וכ'תו ז'ב ז'ב' כ'מז'מו' נ'ו'ס
ב'צ'ת, ול'כ'ה'ול'ב הי'נו מ'ז'מ'ל' ז'ו
מ'ע'ג'ן ש'צ'ת' נ'ל', ו'ע'ר'ז' צ'פ'יל'ז'י' ל'כ'פ'יל'ז'
כה' ע'נ'ת'ק'ן ש'כ'ל'ו'ס י'ה'מ'לו' ה'ו'טו' ז'מ'ק'ד'ז' צ'ו'ס
ב'צ'ת' ו'ב'ו'ה' מ'ל'ג'ר' ה'ד'ות' י'ו'ס' ש'כ'לו' ש'צ'ת',
ו'ב'ו'ה' מ'כ'מ'ז'ג'ה' ל'ת'מ'יד פ'ז' י'עו'ז', ח'ל'
ו'ע'ז' צ'יל'ק'ו'ע' ש'כ'י'ה' כ'ל'ג'ב' מ'ד'ר'ז'יס' ד'מ'ז'מו'ר
א'ב' ה'ד'כ'י'ל' ה'מ'לו' צ'ו'ס' ב'צ'ת', ו'ל'ר'יך' נ'ב'ז'ן
מ'כו' ש'י'וכ'תו' ז'יח'וד' נ'ו'ס' נ'צ'ת'. ו'ע'ין' צ'ה'רג'ו'ס
ר'יש' ש'ב'ז' ד'ק'ה'צ'ז' נ'מ'ז'מו' ז'ב' ז'ין' נ'ע'ל'
ש'י'ו'ת' ש'ג'ה'מ'רו' בעולס, ו'ל'ר'יך' נ'ד'עת' מ'ב'
מ'ב'ו'ת' ז'ל' ש'יל'ב' ז'ו', ועל' מ'ב' נ'ה'מ'ל'ב'. ו'ג'ר'ה'
ד'יס'ז' א'ב' ב'מ'מו'ג' כ'ו'ה' ש'ג'מ' ו'ב'ו'ל'ה' נ'ל'

ב'ר'יה'ת בעולס' נ'כ'ל'נו, ד'כ'ר'י נ'כ'ל' מה' ש'מ'ת'ח'ד'ז'
ב'כ'ל' י'ו'ס' מ'מ'ע'ה' ב'ר'יה'ת' ה'נו' מ'ג'ר'כ'ין' נ'ל'
א'ב', כ'מו' ב'ר'כ'ות' י'ו'ל' ה'ו' ו'מ'ע'ר'ג' ע'ל'ב'יס'
ש'נ'ת'ק'נו' נ'ל' ח'יד'ז'ן' נ'כ'ל' י'ו'ס', ו'ת'נ'ן' ב'ר'כ'ות'
דו' י'ד' נ'ל' ב'ז'י'ק'ין' ו'נ'ל' כ'ז'ו'ו'ת' ו'כ'ו' ה'ו'מ'ל' ב'רו'ז'
עו'ז' מ'ע'ה' ב'ר'יה'ת', כ'יו' ד'ע'ל' נ'כ'ל' ח'יד'ז'
ש'ה'נו' ר'ו'ה'ן' ב'ר'יה'ת' ל'ר'יכ'ין' נ'ל'ר'יך' ו'ל'כ'ו'ת',
ו'ה'ל'כ'י'ל' מ'ה' נ'פ'נו' ב'ר'יה'ת' מ'ה'ד'ז'ת' ו'ע'ול'ס'
כ'ו'ל' מ'ה'ד'ז', ו'כ'יו' ב'ל'ו'ן' נ'ו'ן' ל'ה'מ'ל' ש'יל'ב'
ע'ז', ו'ע'ל' י'ו'ס' נ'צ'ת' לה' נ'ג'מ'ל' ע'ו'ל' ב'ר'יה'ת'
כ'ו'ל'ב', כ'יו' ה'ק' ש'ב'ה'ד'ז' נ'ג'ל' ב'ה'ר'ו'נ'ב', ח'ל'
ת'כל'ית' ב'ר'יה'ת' כ'יו' צ'ו'ס' נ'צ'ת' כ'ד'כ'ת'י'ג'
ו'יכ'ל' ו'ג'ו' צ'ו'ס' נ'צ'י'ע'י' מ'ל'ה'כ'תו' ה'ז'ר' ע'ז'ב',

דוֹר דָוֶר וְפָלָנִסְיוֹ וּכְוֹי, דַכְיָינוּ בְכָרְחָכוּ כֵל
בְגַגְתָּה כְעֹלֶם, הַיְךְ שְׁמַנְכִיגָה הֲתַעוֹלְמָו כְכָל
כְלוּוֹת, וְעַיְזָגְכִים גַּכְבִּיכְבִּים וְהַמְלָמָד מְלָמָד
עַמְקָמוֹ מְחַצְנָתִיךְ עַל כֵל בְּכָנְכָגָה כּוֹלָכָה
שְׁמַכְקָכְכִים מְתַחְלָתָה כְגַרְיָהָךְ עַד סְוִף כֵל
כְלוּוֹת, וְעַנְיָנוּ דַכְרִיסָה נְכָלָלָו צְפָסָוק אַבָּא, דַמְכָא
גַדְלָו מְעַצְיךְ וְגַוְיָה כּוֹה שִׁילָעָל כְגַרְיָהָךְ, וְמְהֻדָּד
עַמְקָמוֹ מְחַצְנָתִיךְ כּוֹה שִׁילָעָל בְּכָנְכָגָה, וְזָכוֹ
שְׁמַתְחִיל הַמְּחַצְנָתִיךְ מְפָלִיחָת בְּלָצָעִיסָה כְמוֹ טַעַט
וּמְסִיסָה נְהַזְוִתָסָה לְצָפוֹן וּמְבָרָמתָה קְרִינָסָה
לְדִיקִיטָסָה לְדַחְתִּיכָה וְתָרָסָה כְרָחִיסָה קְרִינָיָה וְגַוְיָה, דַכְיָינוּ
כֵל בְגַגְתָה כְקַגְכִים כְעֹלֶם מְתַחְלָתָה כְגַרְיָהָךְ
עַד סְוִפהָה שְׁכָוָה יְוָסָה שְׁכָוָה שְׁצָתָה, וְכֵן כֵן
לְדִרְיָה חַזְ"ל שְׁהַמְלָוָזָם' תְמִילָה דִיּוָסָה כְשָׂצָתָה
פְּלִוּזָה יְוָסָה שְׁכָוָה שְׁצָתָה דַכְיָינוּ סְוִף בְּכָנְכָגָה
כְוָלָכָה, וְזָכוֹ עַיְקָל וְיַסְוָד אַזָּה כְשִׁילָבָה וְזָהָב כְמַתְוָל
שְׁכָוָה שְׁצָתָה וְכְוָלָה עַל כֵל כְגַרְיָהָךְ שְׁנָגָמָרָה
צִוָּסָה כְשָׂצָתָה, וְעַל כֵל בְגַגְתָה שְׁתַכְלִיתָה צִוָּסָה
שְׁכָוָה שְׁצָתָה, וְכַגְ"ג.

וְכְיָינוּ מְטָסָה דַעֲלָכָה דַכְרִיסָה נְכָרָחוֹ צְעַדָּה
בֵין כְּפָמָקָות, וּבְכִיּוֹלָה דַכְסָה נְכָרָחוֹ צְסָוף
וּסְמָמָסָה נְגַמְלָסָה עַסְמָעָה כְעַלְעָה שְׁלָל שְׁטָה
וְכְנִימָתָה יְוָסָה כְצָצִיעָה, וְהַיְכָמָה מְלִיחָתָה כְיַיְלָה
צְיוָסָה כְצָצִיעָה [וְעַיְן צְנִיּוֹלָה כְגַלְיָה הֲזָוָת
עַל כְּמַנְכָה דַעֲלָכָה דַכְרִיסָה וּכְוֹי], וְעַיְזָגְכִים
וְיִלְלָה וְגַוְיָה הֲתַעֲלָה כְלָהָרָעָה וְכָנָה טַוָּעָמָה,
שְׁלָמָה כְיַיְלָה חֲלִילָה כְגַרְיָהָךְ וְהַזָּהָר כְיַיְלָה
בְּכָנְכָגָה נְגַמְלָה, וְעַד כֵל כְגַרְיָהָךְ צְכָלָה, וְעַד
עַכְשָׁיו נְהֻמָר כְיַיְלָה עַוְגָה עַל כֵל דַעֲלָה צְפָרָעָה,
וְעַל כֵן כְצָצִיעָה יְוָסָה כְשָׂצָתָה הַמְלָאָה הַדְּכָיָל
עַוְגָה לְכָודָות וְגַוְיָה וְלְזָמָר לְזָמָר וְגַוְיָה, כְיַיְלָה
כְגַרְיָהָךְ גְמֹולָה וְכְגִיעָה זָמָן לְוָמָר שְׁילָבָה
וְלְכָודָות וְלְזָמָר, וּמְכָבָה כְיַיְלָה כְכָודָהָה מְכָבָה
גַדְלָה מְעַצְיךְ דִי וְגַוְיָה, דַכְיָיטָה שְׁצָמָה וְכְוָלָה
עַל כֵל מְעַצְיךְ צְרָחָתָה כְוָלָה. וּמְסִיסָה עַוְגָה וְלְהֻמָר
מְהֻדָּד עַמְקָמוֹ מְחַצְנָתִיךְ, וְגַלְחָה דַזְכָה טְנִין שְׁנִי,
לְעַד עַכְשָׁיו מְלָדָר מְעַנְיָין כְגַרְיָהָךְ, וְעַכְשָׁיו
מְתַחְיָיל לְדִעְרָה מְעַנְיָין כְבָנְכָגָה, דַקְבָה הַמְרוֹן
חַזְ"ל דַכְקָנִים כְגַהָה לְהָלָס לְוָרָה לְוָרָה וְלְוָרָה

וַיִּשְׁמַעוּ אֶת קֹל דִי וְגַוְיָה מְתַחְלָד בְגָן וְגַוְיָה וַיַּתְחַבָּא הָאָדָם וַיָּשַׁתַּחַווּ מִפְנֵי דִי וְגַוְיָה בְתַוחַד
עַזְהָגָן.

כְכָוָן וְלָהָרָה כְיַחַתָּה נְחַצְתָה לְחַעַטָה, וְכָמוֹ שְׁכָבָה
וְהַיְלָה כְיַעֲלָסָה הַנְּכָיָה וְהַמְּנָה, וְכַקְגָנִים קְגָלָה
תְּשֻׁוְצָהוֹ זְהָתָה רַקְבָּה הַתְּלָל הַוָּתוֹ מַיְכָדָה נְקָדָה
עַוְלָסָה הַתְּבָבָה כְמָנָה בְּעַזְהָבָה וְגַוְיָה, הַכְּלָל עַלְסָה כְתַזְוָצָה
וְכְנִימָוקָה שְׁלָל כְתַחְצָהָהוֹתָה מְשַׁמְעָה שְׁכִיָּה כְכָוָן,
וְזָרִיךְ לְכָזִין זְהָתָה. וְגַלְחָה בְּכִיּוֹלָה זְהָבָה, עַפְיָעָם
עַזְהָבָה בְגָן, [וְעַיְן צְתִיָּה סָס], וְעַד דַגְלָה
מְכַתְּזָנוֹס שְׁעַטָּס כְתַחְצָהָהוֹתָה נְהָמָתָה כְיַחַתָּה

אַיְנוּ מְכֻוָּר מִכְבָּרָה כְיַחַתָּה טִיעַבָּה שְׁלָל כְתַחְצָהָהוֹתָה
זָהָב, כְיַיְלָה הַדְּכָיָל צְעַדָּהוֹמָה הַמְלָאָה הַנְּכָה
הַלְּךָמָה מְלִיחָה וְגַוְיָה הַסְּלָקָה שְׁמִיסָה שְׁטָה הַתְּבָבָה
וְגַוְיָה הַצָּהָה כְנִפְיָה שְׁמָלָה וְגַוְיָה גַס שְׁטָה יַדְךָ תְּנִמְנִי
וְגַוְיָה גַס חַצְךָ לְהַיְמָדָה מְמָרָה וְגַוְיָה, וְהַיְךְ
עַלְתָּה עַל דַעְתָּה לְכְתַחְצָהָהוֹתָה מִפְנֵי דִי צְתִוקָה
עַזְהָבָה בְגָן, [וְעַיְן צְתִיָּה סָס], וְעַד דַגְלָה
מְכַתְּזָנוֹס שְׁעַטָּס כְתַחְצָהָהוֹתָה נְהָמָתָה כְיַחַתָּה

³⁷ Just as Paul was about to be brought into the barracks, he said to the tribune, “May I say something to you?” The tribune^a replied, “Do you know Greek? ³⁸ Then you are not the Egyptian who recently stirred up a revolt and led the four thousand assassins out into the wilderness?” ³⁹ Paul replied, “I am a Jew, from Tarsus in Cilicia, a citizen of an important city; I beg you, let me speak to the people.” ⁴⁰ When he had given him permission, Paul stood on the steps and motioned to the people for silence; and when there was a great hush, he addressed them in the Hebrew^b language, saying:

22 “Brothers and fathers, listen to the defense that I now make before you.” ² When they heard him addressing them in Hebrew^b, they became even more quiet. Then

said:

³ “I am a Jew, born in Tarsus in Cilicia, but brought up in this city at the feet of Gamaliel, educated strictly according to our ancestral law, being zealous for God, just as all of you are today. ⁴ I persecuted this Way up to the point of death by binding both men and women and putting them in prison, ⁵ as the high priest and the whole council of elders can testify about me. From them I also received letters to the brothers in Damascus, and I went there in order to bind those who were there and to bring them back to Jerusalem for punishment.

⁶ “While I was on my way and approaching Damascus, about noon a great light from heaven suddenly shone about me. ⁷ I fell to the ground and heard a voice saying to me, ‘Saul, Saul, why are you persecuting me?’ ⁸ I answered, ‘Who are you, Lord?’ Then he said to me, ‘I am Jesus of Nazareth^c whom you are persecuting.’ ⁹ Now those who were with me saw the light but did not hear the voice of the one who was speaking to me. ¹⁰ I asked, ‘What am I to do, Lord?’ The Lord said to me, ‘Get up and go to Damascus; there you will be

told everything that has been assigned to you to do.’ ¹¹ Since I could not see because of the brightness of that light, those who were with me took my hand and led me to Damascus.

¹² “A certain Ananias, who was a devout man according to the law and well spoken of by all the Jews living there, ¹³ came to me; and standing beside me, he said, ‘Brother Saul, regain your sight!’ In that very hour I regained my sight and saw him. ¹⁴ Then he said, ‘The God of our ancestors has chosen you to know his will, to see the Righteous One and to hear his own voice; ¹⁵ for you will be his witness to all the world of what you have seen and heard. ¹⁶ And now why do you delay? Get up, be baptized, and have your sins washed away, calling on his name.’

¹⁷ “After I had returned to Jerusalem and while I was praying in the temple, I fell into a trance ¹⁸ and saw Jesus^d saying to me, ‘Hurry and get out of Jerusalem quickly, because they will not accept your testimony about me.’ ¹⁹ And I said, ‘Lord, they themselves know that in every synagogue I imprisoned and beat those who believed in you. ²⁰ And while the blood of your witness Stephen was shed, I myself was standing by, approving and keeping the coats of those who killed him.’ ²¹ Then he said to me, ‘Go, for I will send you far away to the Gentiles.’”

²² Up to this point they listened to him, but then they shouted, “Away with such a fellow from the earth! For he should not be allowed to live.” ²³ And while they were shouting, throwing off their cloaks, and tossing dust into the air, ²⁴ the tribune directed that he was to be brought into the barracks, and ordered

^a Gk He

^b That is, Aramaic

^c Gk the Nazorean

^d Gk him

21.37–22.29: Paul’s defense and reaction. 38: Egyptian, sometime during 52–58 CE he attempted to capture Jerusalem from Roman control (Josephus, J.W. 2.259–260; Ant. 20.167–72). Josephus claims he had 30,000 followers (J.W. 2.261). 40: Hebrew, Aramaic (see translators’ note b); see also 22.2. 22.1–21: Paul rehearses the events related to his becoming a believer in Jesus (see 9.1–31; 26.9–18). 3: Tarsus, see 9.11. Gamaliel, see 5.34. 4: Way, see 9.2. 5: Letters, 9.1–2. 6–11: See 9.3–6. 9: In the original report Paul’s companions heard the voice (9.7). 12–16: See 9.10–19. Previously identified as a disciple (9.10), here Ananias is described in a fashion similar to Paul, as an observant and well-respected Jew. 13: Regained my sight, see 9.18. 14: God of our ancestors, further identifying Paul as a faithful Jew (cf. 18.18). Righteous One, see 3.14; 7.52. 15: Witness to all the world, see 1.8; 9.15. 16: Be baptized, see 9.18. On the relation between baptism and removal of sins, see 2.38. 17–21: The vision is not mentioned in the other accounts. 20: Blood

GAMALIEL

Gamaliel (Gamliel in Hebrew) was a well-respected, first-century sage. According to one rabbinic tradition, "When Rabban Gamliel the Elder died, the glory of the law ceased and purity and abstinence died" (*m. Sot.* 9.15). Acts' portrait of Gamaliel is often regarded as a positive representation of a Jew. While Gamaliel

does prevent his colleagues from killing the apostles, and he is identified as Paul's teacher (22.3, an assertion not confirmed in Paul's own writings), the real power belongs to divine providence. That a major Jewish leader plays a supporting role in the origin of Christianity further tarnishes those Jews who continue in their opposition.

³³When they heard this, they were enraged and wanted to kill them. ³⁴But a Pharisee in the council named Gamaliel, a teacher of the law, respected by all the people, stood up and ordered the men to be put outside for a short time. ³⁵Then he said to them, "Fellow Israelites,^a consider carefully what you propose to do to these men. ³⁶For some time ago Theudas rose up, claiming to be somebody, and a number of men, about four hundred, joined him; but he was killed, and all who followed him were dispersed and disappeared. ³⁷After him Judas the Galilean rose up at the time of the census and got people to follow him; he also perished, and all who followed him were scattered. ³⁸So in the present case, I tell you, keep away from these men and let them alone; because if this plan or this undertaking is of human origin, it will fail; ³⁹but if it is of God, you will not be able to overthrow them—in that case you may even be found fighting against God!"

They were convinced by him, ⁴⁰and when they had called in the apostles, they had them

flogged. Then they ordered them not to speak in the name of Jesus, and let them go. ⁴¹As they left the council, they rejoiced that they were considered worthy to suffer dishonor for the sake of the name. ⁴²And every day in the temple and at home^b they did not cease to teach and proclaim Jesus as the Messiah.^c

6 Now during those days, when the disciples were increasing in number, the Hellenists complained against the Hebrews because their widows were being neglected in the daily distribution of food. ²And the twelve called together the whole community of the disciples and said, "It is not right that we should neglect the word of God in order to wait on tables.^d ³Therefore, friends,^e select from among yourselves seven men of good

^a Gk Men, Israelites

^b Or from house to house

^c Or the Christ

^d Or keep accounts

^e Gk brothers

ment shows repentance that brings about forgiveness. ^{33–39}: Speech of Gamaliel. ³⁴: Pharisee, Acts depicts Pharisees as believers in divine providence (5.39), resurrection (23.7–8), and strict adherence to Torah (15.5), prominent qualities Josephus confirms (*J.W.* 1.110–14; 2.162–66; *Ant.* 13.171–173; 18.12–15). Gamaliel, according to rabbinic tradition, a learned and highly esteemed leader of the rabbinic community before the destruction of the Temple (*m. Sot.* 9.15). ^{36–37}: Theudas, eschatological prophet who in the mid-40s CE gathered a group of followers near the Jordan and was executed under orders of the Roman procurator (*Ant.* 20.97–98). Judas the Galilean, in 6 CE, before Theudas, Judas led a revolt against the Roman census in Judea (Josephus, *J.W.* 2.117–19, 433; *Ant.* 18.2–10, 23–25). See "Messianic Movements," p. 530. ^{38–39}: Gamaliel's teaching echoes Peter's earlier statement (v. 29). See similar opinion of R. Yohanan the Sandal-maker, *m. Avot* 4.11. By placing the instruction in the mouth of a respected Jewish leader, Acts portrays subsequent Jewish opposition to Christianity as an act against God and contrary to Judaism. ⁴¹: Suffer dishonor, suffering on behalf of Jesus is understood as honorable rather than shameful (9.16; Phil 1.29; 2 Tim 1.8). ⁴²: Teaching in the temple, v. 25.

6:1–7: Hellenists and Hebrews. Problems threatening to divide the community are amicably resolved. ¹: Hellenists... Hebrews, the text implies the division is based largely on language, between those speaking Aramaic and those speaking Greek. Widows, seen as representing the poor or marginal in general, is contrary to communal assistance (4.32–37), and receives particular condemnation (Deut 24.17–21; Isa 10.1–3; Zech 7.10). ²: Wait, not table service per se, but providing service to the community, especially its poor (which